

De amandel

Zo nu en dan komt er iemand vol trots vertellen over het succes met zijn amandelboom. Men vraagt zich dan af of amandelen 'dus' ook in Nederland zijn te telen en tracht enkele gegevens over dit gewas te verzamelen. Bij de liefhebbers komt men meestal slechts zeer weinig bruikbaar te weten, terwijl Nederlandse literatuur niet blijkt te bestaan, al werd volgens Van Ginneken [1] de amandel meer dan 1000 jaar geleden reeds in onze contreien geteeld. Uit de buitenlandse literatuur – meestal uit landen met een geheel ander klimaat dan het onze – krijgt men vrijwel onmiddellijk de indruk, dat dit geen gewas is voor Nederland.

Onderzoek

Om over meer bruikbare gegevens de beschikking te krijgen, werden op het I.V.T. enige, voornamelijk laatbloeiende, rassen uit Griekenland (3) en Australië (7) verzameld. Het lag in de bedoeling hiervan een aantal boompjes (op verschillende onderstam) op te kweken. Deze zouden op diverse standplaatsen nader onderzocht moeten worden op hun bloeitijd, vorstresistentie, warmtebehoefte, vruchtkwaliteit en produktie. Hoewel dit onderzoek pas enige jaren geleden is begonnen, kunnen uit de verkregen 'resultaten' toch wel enige voorlopige conclusies getrokken worden.

De verzamelde rassen werden alle geënt op de onderstam St. Julien A, die ook goed bruikbaar is gebleken voor de naaste verwanten van de amandel, nl. perzik en abrikoos. De groei was in het algemeen bijzonder sterk. De bloei van de amandel zou volgens de literatuur reeds enkele jaren na

het enten intreden en kon dan ook spoedig worden verwacht. De vorst van voorjaar 1956 heeft echter een kink in de kabel gemaakt: alle rassen op één na (nr. 5404) zijn geheel doodgevroren!

Betekent dit nu dat de amandel niet winterhard genoeg is voor het Nederlandse klimaat? En hoe is dit in overeenstemming te brengen met de bewering in de literatuur, dat amandels tot -30°C kunnen verdragen [2], en veel winterharder zijn dan perziken [4]?

De verklaring voor deze tegenstrijdigheid zal waarschijnlijk gezocht moeten worden in een onvolgende afrijping van het amandelhout door een in dit opzicht ongunstige standplaats (en onderstam?) en verder in een sterke reactie op het aan de vorst voorafgaande zachte weer. Wanneer deze verklaring juist is, zal alleen nader onderzoek onder diverse omstandigheden kunnen uitmaken in hoeverre amandels de Nederlandse winters kunnen doorstaan.

Een Australisch amandelras in de kwekerij

Ras X op het selectieveld, na twee groeiseizoenen

Een bijzonder ras

Eén ras (nr. 5404) heeft de vorst zeer goed doorstaan. De verklaring hiervan zal waarschijnlijk gezocht moeten worden in de ontstaanswijze van dit ras. Hierover is niets met zekerheid bekend, maar op grond van een grote overeenkomst met in Frankrijk verkregen hybriden kan verondersteld worden dat dit ras ontstond uit een kruising van een amandel met een perzik. Indien dat inderdaad het geval is, kan men niet zonder meer van een winterhard amandelras spreken, al heeft dit ras wel veel eigenschappen van een amandel.

Iets oudere bomen van nr. 5404 komen op enkele plaatsen in Nederland voor. Waarnemingen aan deze bomen leverden de volgende gegevens: Reeds het tweede of derde jaar na de veredeling komt de boom in bloei; de bloeitijd valt weinig vroeger dan die van perziken. Het ras bloeit bijzonder mooi en heeft hierdoor een grote sierwaarde. De

vruchtbaarheid is zeer goed. Op gunstige standplaatsen gaat de oogst slechts zelden geheel verloren en ook na strenge nachtvorst schijnen dikwijls nog flinke opbrengsten voor te komen. De groei is zeer sterk; de bomen zijn over het algemeen goed gezond; wel hebben zij te lijden van krulziekte. Waarschijnlijk is dit ras evenals de perzik zelffertil. De stenen zijn hard, de kernen (amandelen) zijn slechts klein, maar zoet. Of alle bomen, waar men in de praktijk zo over te spreken is, tot dit ras behoren, valt te betwijfelen; het kan zijn, dat ze uit een soortgelijke kruising ontstaan zijn, maar in een aantal gevallen wordt beweerd, dat men zelf (echte) amandelen gezaaid heeft!

Perspectieven

Wil men om de een of andere reden amandelen planten, dan is het volgens de tot nu toe opgedane ervaring het beste zich te beperken tot ras nr.

5404, dat een reeks goede eigenschappen blijkt te bezitten. Als onderstam op zwaardere grond is St. Julien A bruikbaar; voor de lichtere grond lijkt perzikzaailing de meest geschikte onderstam, terwijl waarschijnlijk ook zaailingen van nr. 5404 goed zullen voldoen. Tenslotte schijnt ook Gele Kroos — voor zover niet bont — in de praktijk goed te bevallen.

Zolang nader onderzoek niet aan het licht gebracht heeft of er bepaalde omstandigheden zijn die kans op succes geven, betekent de aanplant van *echte* amandelsassen een veel groter risico. Wanneer men zover zou komen, dat bepaalde selecties al of niet na kruising met de perzik of met hybriden uit perzik \times amandel onder gunstige omstandigheden van grond, ligging en onderstam als voldoende winterhard kunnen worden beschouwd, dan blijft — wanneer men aan commerciële teelt denkt — nog de vraag of deze rassen voldoende oogstzeker zijn en of ze goed rijp worden en een voldoende grote produktie geven van een goede kwaliteit om te kunnen concurreren.

De bloeitijd van de amandel wordt zeer sterk door het klimaat beïnvloed, terwijl ook het verschil in bloeitijd tussen de rassen groot is [3]; het zou daarom wel mogelijk kunnen zijn rassen te vinden (kweken) met een late bloei. Het is overigens niet zeker of een (iets) latere bloei gewenst is. Schanderl [4] meent namelijk dat het risico van de amandel geringer is dan van de perzik, omdat de vruchten van de amandel — juist door de vroege bloei — in de tijd van de nachtvorsten (IJsheiligen) het gevaarlijke stadium, dat valt in de periode vlak na de vruchtzetting [5], reeds voorbij zijn. Deze mening wordt meer vernomen en ook de bewering uit de praktijk, dat men vrijwel elk jaar vruchten krijgt — zij het niet altijd evenveel — is hiermee in overeenstemming. Een veel latere bloei — dus na de IJsheiligen — geeft uiteraard ook een grotere oogstzekerheid. Concurrentie met geïmporteerde amandels zal echter wel altijd moeilijk blijven, daar het import-

produkt veelal afkomstig is uit landen met een — door verscheidene omstandigheden die in Nederland niet voorkomen — lage kostprijs voor dit gewas, en met veel gunstiger produktie-(klimaats-) omstandigheden.

Summary

The almond

The Institute of Horticultural Plant Breeding has investigated the suitability of the almond for growing in the Netherlands because of the enthusiasm of some private growers. This investigation was still rather unsuccessful because the collected varieties were frozen to death in the spring 1956. Further investigation is desirable to find out whether the almond is hardy enough for Dutch conditions.

One variety, No. 5404, probably a cross between peach and almond, has so many favourable characters, including hardiness, that it can be recommended to private growers. It also has a great ornamental value, but it has hard stones.

The almond presents few prospects for commercial growing; even if the breeder should succeed in finding strains with the desired properties it is doubtful whether the product will be able to meet foreign competition.

Literatuur

1. Ginneken, J. van: *De Nederlandse dialecten in de loop der eeuwen*. Deel 1: Het Westvlaamsch: 10-16.
2. Evreinoff, V. A.: *Quelques observations biologiques sur l'amandier*. Rev. Int. Bot. Appl. Agr. Trop. 32 (1952): 359-360, 442-459.
3. Raptopoulos, Th.: *Zeitpunkt und Dauer der Blüte bei verschiedenen Obstbäumen*. Mitt. Klosterneuburg III (1953): 200-205.
4. Schanderl, H.: *Der Deutsche Mandelbau früher und heute*. Deutsche Obstbau 55 (1940): 42-44.
5. Wood, M. N.: *Almond culture in California*. Cal. Agr. Ext. Serv. Circ. 103 (1937), 96 pp.
6. Maurer, K. J.: *Noch einmal 'Der Mandelbaum'*. Taspo nr. 22 (1953).

